

VAISENHUSIANERBLADET



UDGIVET AF FORENINGEN:

„DET GODE MINDE“

Nr. 1.

København, Januar 1906.

4. Aarg.

Glædeligt Nytaar!

Det kgl. Vajsenhus

1720—1727.

(Fort.)

For at skaffe Stiftelsen yderligere Indtægt, opfordrer §§ 6, 8 og 9 til at anlægge *Manufaktur, Apotek og Boglade*:

6. »Til forberørte Friheder ville Vi allernaadigst have henregnet, hvad I til Tieneste for Wæysenhuuset, af Manufactur og Negoce finder for godt at anrette, hvorved Wæysenhuuset nogen Fordel tilvoxer, om det kunde faa en egen Fabrique, hvormed det sig saavel sin egen Nødtørftighed af Linnet og Ulden at forskaffe kan lære, som og andre deraf at overlade, naar det sees at være det og Landet derunder til Tieneste.«

8. »Saa fremt I ogsaa ved Handel og Negoce kan vide at gøre Wæysenhuuset nogen Fordel, saa skal det være Eder tilladt at bruge det, som I finder at være profitabelst: Og saasom andre Exempler gives, at et Apotheque ved slige Anstalter er convenable, saa meddele Vi ogsaa dertil allernaadigst Frihed det at indrette til Wæysenhuusets og enhvers Tjeneste: Dog skal af de Vahre til Apothequet og anden Negoce, ligesom af andre Kiøbmands-Vahre, betales Accise og Told, samt andre saadanne Paalægge etc.«

9. »Ligesom Vi forhen allernaadigst haver bevilget Eder Bøger at maae oplægge, samt Bogtrykkerie og Bogbinderie, saa ville Vi nu og Wæysenhuuset med samme Frihed til alle gode Sager udi adskillige Slags Sprog at trykke allernaadigst hermed forlene dog saa, at slige Sager tilforn af samtlige Missions Collegio skal censureres, og hvad saaledes af dem er censureret, skal uden videre Censur være Wæysenhuuset tilladt at oplægge.«

En betydelig Fordel er det tillige, at alle Expeditioner til og fra Vajsenhuset skal være portofri; det hedder saaledes i § 10:

10. »Til alle de ved Wæysenhuuset forefaldende Expeditioner at bekræftige, give Vi allernaadigst dertil et eget Segl, og ville Vi allernaadigst, at alle de Breve, hvorfore samme er trykt, skal nyde Post-Frihed i Vore Riger og Lande, ligesom og alle til Wæysenhuuset eller dets Forstander adresserte Breve Post- og Porto-Frie skal passere, til hvilken Ende dette Segl skal være i den første af Direktørernes Gjemme, som derhen haver at see, at samme ikke bliver misbrugt: Saa skal og alle Expeditioner paa ustæmplet Papiir forfærdiges, og, naar Wæysenhuusets Segl der under er trykt, passerer det uden og inden Retterne, ved hvilke Retter Wæysenhuuset ogsaa allernaadigst er forundt Beneficium Paupertatis.«

13. Børnenes Undervisning.

Børnenes *Opdragelse* var Hovedopgaven for Frederik den IV og hans Mænd. Datidens Skoleforhold var jo yderst tarvelige, om der end var enkelte private Foretagender i Gang, som søgte at raade Bod paa Ungdommens store Uvidenhed. Hovedformaalet for Frederik den IVs Børneopdragelse var som tidligere omtalt den, at Børnene først og fremmest skulde blive *kristne Mennesker* og derfor grundig belæres om Kristendommens Grundsatninger, men han vilde tillige gøre dem til *nyttige Borgere*, der kunde være godt Folk til Gavn og ikke ligge Staten til Byrde. Hans Opfattelse af Formaalet med Ungdommens Opdragelse og hans Opdragelsesmetode ses af Instruksens § 13 og Anordningen til Børns Opdragelse.

»Saasom ellers den fornemmeste og egentlige Henseende af disse Vores allernaadigste Anstalter gaar derhen, at den forladte Ungdom, som heraf skal have

»fri Underholdning, sømmelig og vel maa blive opdragen, saa have I Eder dette, som Hoved-Værket i Særdeleshed, at lade være angelegen, og med største Flid og Omhue derhen see, det disse Børn i Guds sande Frygt og den saliggjørende Lærdom, samt udi Læsen, Skriven og Regnen grundig og vel vorder underviste, saaledes at Dreng-Børnene kunde blive dygtige til at tjene hos Vores Betientere, Købmænd og andre got Folk, eller til at lære et Haandværk, naar de dertil have opnaaet de behøvende Aar, og at Pige-Børnene, foruden forbemeldte Underviisning, ogsaa kunde tilholdes at lære at toe, spinde og sye, saa og anføres til at kaage, og at lære andre Quindekiønnet fornødne Videnskaber, hvormed de engang i got Folkes Tieneste kunde vinde deres Brød.«

For at naa dette Maal skal der ved hele Undervisningen gaas ad nye Veje, saaledes som Anordningens § 1 anviser. Denne Paragraf er i sig selv mærkelig, da den udtaler en helt moderne Opfattelse af selve Undervisningsmaaden: igennem »Klasseundervisning«, at undgaa al Udenadslæren, dels fordi Børnene derved ikke lærer at tilegne sig Stoffet, og dels fordi en nærliggende Følge deraf er, at Børnene fatter Lede til Skolelivet, og Kedsomheden er Undervisningens største Fjende. Anordningen giver fremdeles Anvisning paa at fordele Børnene i Klasser efter deres Evner og Alder, men ved denne Klasseinddeling mærker man tillige det pietistiske Syn paa Opdragelsen, der gør Bibel- og Katekismusundervisningen til de vigtigste Fag. Det er derfor ikke saa underligt, at Informatorerne, der jo betragtede deres Undervisningstimer som et Gennemgangsstadium til Præstevirksomhed, efterhaanden lagde mere og mere Vægt paa, at Børnene lærte saa meget Kristendom udenad som muligt og derved fuldstændigt glemte Paragrafens første Afsnit om, at Tilegnelsen var den vigtigste. I Vajsenhusets trange Tider 1780—1811 var det netop den fejlagtige Opfattelse af Katekismeundervisningen, der var Hovedanklagen, og hverken Forstander eller Informatorer havde — lige saa lidt som samtlige Undervisningsplaner i hele Landet — Forstaaelsen af Frederik IVs Anordninger der lød saaledes:

»Som det er en stor Misbrug ved Ungdommens Information, at mange Børn blive tvungne til at recitere af Bøger deres Lectioner udenad, hvorudover en stor Deel af dem aldrig fatter nogen ret Kundskab og Forstand om det, som de med Møysommelighed haver lært, mange endog i aldrende Aar med deres Uvidenhed giver tilkiende, at de udi Skolen ingen fast Grundvold har lagt i den Lærdom, som de ere underviiste udi, andre blive kiedsommelige ved Skolegang og forlader Skolen, saa at de ere faa, som opnaaer det Maal, at de formedelst deres gode Nemme, og ved den tilvoxende Alder erlanger den rette Nytte af det,

»som de i Skolen udi deres Ungdom haver lært, saa er det derimod et lettere og bequemmere Middel til at underviise Ungdommen, at man foresiger Børnene mundtliggen paa den korteste og forklarligste Maade det, som de skal lære, og igientager det ved Spørgsmaal og Giensvar, indtil saa længe at et Barn begriber det, som hannem er bleven foresagt og fremsat; thi derved bliver Nemmet og Ihukommelsen let styrket; og, om endnu noget skulde mangle, kan det ved egen Efterlæsning af det, som skal læres, uden stor Umage blive hjulpen, og bragt til nogen Fuldkommenhed: Eftersom Vi dette allernaadigst haver tiltragtet og befinde derhos, at hvor en stor Mængde af Ungdom skal oplæres, som ikke er af lige Alder og Nemme, der behøves til saadan Underviisning adskillige Informatores, der kunde antage sig Børnenes Information, saa de udi visse Classer inddeles; Thi ville Vi ved dette af Os indrettede Kongelige Wæsenhuus allernaadigst have anordnet, at der bliver sat en Informator for de Børn, som begynde at bogstavere, en anden for dem, som ere komne saa vit, at de udi deres Catechismo kan underviises, en anden for dem, som kan læse udi Bibelen og lære Bibelske Sententzer, og endelig at der sættes en Informator for dem, som skal lære at skrive og regne.«

Til Informatorer skulde der ifølge Instruksen (§ 14) vælges »Studiosi af dansk eller tysk Nation« og de skulde have Forret til Regens og Kloster (Kommunitet)

»hvilke Vi efter gode beviiste Prøver og Eders allerunderdanigste Vidnesbyrd og Forestilling, efter befindende til Gejstlige eller Verdslige Tjenester allernaadigst ville befordre. Og saasom ikkun faa Studiosi saa lige haver den Dygtighed, Ungdommen med Nytte at anføre, og ofte spilder megen Tid baade for sig og Ungdommen med den at oplære, saa ville Vi allernaadigst, at I tilforn underviser og underrette dem, førend I sætter dem til dette Værk, og hvad I ved Professor Steenbuch og Vores Hof-Prædikant Magister Peder Hersleb ikke kan overkomme, da dertil at udsøge og antage andre bequemme Personer, som selv haver den Praxin og dertil kan anføre: Og paa det at alle og enhver herudi kan tage Part, saa skal samme Personer, som I dertil antager, være tilholdne at tillade andre Studenter den Frihed at nyde samme Underviisning, omendskønt de endda ikke gøre nogen Tieneste ved Wæsenhuset, eller det haver i Sinde.«

Foruden at katekisere om Søndagen, holde Aften- og Morgenbøn samt undervise efter Instruksen, skulde de tidligt og silde være om Børnene, saaledes som det angives:

»Vi ville dernæst allernaadigst have det foranstaltet, at Børnene ideligen og alle Tider skal være under Informatorernes Opsyn, hvilke skal føre samme Børn til Skolen, og der fra til deres Værelser; Iligemaade skal forbemeldte Informatores være tilstæde, naar Børnene staar op om Morgen, paaklæder sig, spiiser,

»og naar de gaaer til Sengs; Og ligesom Informatorerne »stedse skal være overværende i alle forberørte Til- »fælde, for at have Tilsyn og Opagt med Børnene, saa »skal de og spise selv med Børnene, og efter Maaltid »føre dem til det anordnede Sted, hvor Børnene skal »have en sømmelig Recreation og Frihed-Time, hvilket »alt saaledes alle Dage, saavel om Formiddagen som »og om Eftermiddagen skal continuere.«

14. Stiftelsens daglige Virksomhed.

Planen for den daglige Virksomhed ses af neden- staaende Anordning:

»Om Morgenen Klokker Fem skal alle Betienterne »være aarvaagne, og enhver henføje sig til sin Gierning, »som kan være at forrette, førend Morgen-Bøn bliver »holdt; Børnene skal vækkes om Morgenen i Sommer- »tid, naar Klokker er Sex, og om Vinteren, naar Klok- »ken er halvgaaen Syv, og det ved Ringen med Klokker »1ste, 2den og 3die Gang: Derpaa skal Dreng-Børnene »af deres Informatores, og Pigerne af Læremoderen »vækkes, og iføre sig deres Underklæder paa Sove- »Kammerne, hvorfra de da bringes til deres daglige »Værelser, og der toe sig, og paaklædes de øvrige »Klæder, dette varer til Klokker halvgaaen Syv om »Sommeren, og Syv om Vinteren; Dernæst begynder »Morgen-Bøn, hvor alle Betienterne tilligemed Børnene »samt Informatores skal være til Stæde, derefter nyder »Børnene deres Frokost, som skal om Aftenen tilforn »tillaves, og bevares i Spiise-Kammeret, og siden om »Morgenen efter Bønnen gives til Børnene i deres dag- »lige Værelser, strax derefter gaaer Børnene i Skolen »og underviises til Klokker Tolv, i Følge af den til »Informatorerne givne Instrux. Naar Klokker er Tolv »om Middagen, fører de dem derfra igien til Maaltid, »som varer til Klokker Eet. Fra Klokker Eet til To »skal Børnene have en Friheds-Time; Drengene under »tvende Informatorers Opsyn at nyde deres Recreation »paa det dertil anordnede Stæd, og Pigerne i deres »Værelser, ligeledes under Lære-Moderens Opagt. Naar »denne Time er forbi, skal de igien føres til Skolen, »hvor de blive underviiste til Klokker halvgaaen Syv; »fra den Tid og indtil Klokker er Syv, da der om »Aftenen skal spises, forbliver de udi deres sædvanlige »daglige Værelser; fra Klokker halvgaaen Ni til Ni »bliver Aften-Bøn holdet. Efter Klokker Ni forføyer »Børnene sig til forommeldte daglige Værelser, og, efter »at de haver afført sig deres Klæder, gaaer de til Sengs »i deres Sove-Kammere, hvor Informatorerne om Natten »skal have deres Værelser iblandt Drengene, og Lære- »Moderen med hendes Piger iblandt Pige-Børnene. »Forommeldte Anstalter skal saaledes vedblive hver »Dag om Formiddag og Eftermiddag, undtagen om »Onsdag og Lørdag Eftermiddag, da de fra Klokker »To til Fire bliver paa den sædvanlige Maade under- »viiste i Skolen, og i de øvrige Timer tillades dem udi »deres daglige Værelser, i Informatorernes Overværelse, »at øve en sømmelig Frihed med hverandre, og deraf »bruge Een Time til at lade sig toe og vaske af de

»dertil bestilte Qvindfolk. Om Søndagen skal Børnene »staa op om Morgenen i Sommers Tiid, naar Klokker »er halvgaaen Syv, og om Vinteren naar Klokker er »Syv, og enhver af dem have Frihed til Klokker Otte »at klæde sig, da enhver Informator med sine Dreng- »Børn, og Lære-Moderen med sine Pige-Børn skal holde »Morgen-Bøn. Klokker Ni begynder Guds-Tieneste og »ender, naar Klokker er Elleve. Klokker Tolv spises »efter den sædvanlige og foromrørte Maade. Fra Klok- »ken To til Fire om Eftermiddagen bliver i Kirken »Catechismus forklaret for alle Børnene og Betienterne. »Fra Klokker Fem til Sex skal igientages en catechetisk »Forklaring over Prædiken udi alles Overværelse. Klok- »ken Syv holdes Aftensmaaltid. Klokker halvgaaen Ni »holdes Aften-Bøn, og naar Klokker er Ti forføyer en- »hver sig til Sengs.«

Fondet til Opførelse af »Det gode Minde«s eget Hjem

(Stiftet af Hr. Forstander Gandrup)

Kapitalen er nuKr. 1,296,50

Bidrag modtages fremdeles med Taknemmelighed af
BESTYRELSEN.

VAJSENHUSIANA.

Torskegildet den 1. December forløb paa bedste Vis og formede sig som en fornøjelig og hyggelig Sammen- komst.

Nogle og tredive Deltagere havde givet Møde og, takket være den udmærkede Servering, kom Stemningen hurtig op, hvortil ogsaa en humoristisk Sang til Kvinden af »en fhv. Kvindehader« ydede sit store Bidrag. Den morsomme Sang gjorde saa megen Lykke, at den maatte synges da capo.

Efter Fællesmaaltidet samledes Deltagerne ved Kaffen i de andre Gemakker og tilbragte her en behagelig Times Tid i hverandres Selskab.

Fribolig.

Den i forrige Nummer af Bladet averterede Fribolig er bortgivet til Enkefru Emilie Madie, født Rasmussen.

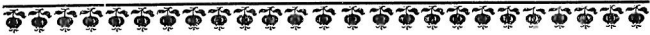
BESTYRELSEN.

Stiftelsesfest.

Fredag den 26. Januar Kl. 9 vil Foreningens 48-aarige Stiftelsesfest blive fejret ved en lille Fællesspisning, hvorefter Foreningen giver Punch og Dans. — Listen er frem- lagt i Foreningens Lokale, samt hos Hr. Sophus Jensen, Købmagergade 32, og sluttet Tirsdag den 23. Januar.

BESTYRELSEN.

D'Herr Principalers og Pladssøgendes Opmærksomhed henledes paa, at Bladet, foreløbig, for saa vidt Pladsen tillader, gratis optager Avertissementer i begge Retninger.

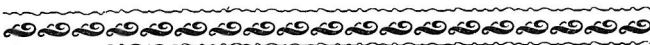


Vilh. Hansen & Co.
Materialhandel.

Tapet- og Farvehandel.

— Telefon 3017. —

30 Nørrebrogade 30.
København N.



Forlang overalt
Faaborg berømte Frugtvine
og Likører.

— De bedste! —



Dansk Vin- og Konserver Fabrik,
M. Rasmussen, Faaborg.
Kgl. Hof-Leverandør.



Aktieselskabet **Nordisk Brandforsikring, KØBENHAVN**

Garantikapital: 4 Millioner Kroner

overtager Brandforsikring og Indbrudsforsikring til billigste, faste Præmier og paa kulanteste Betingelser.

Hovedkontor: Rømersgade 3.

Angaaende Annoncer til Bladet bedes de ærede averterende henvende sig til Herr Malermester C. Søndebro, Frejsgade 5, 2. Sal. Telefon: Tagensvej 2.

Forretn. grundl 1815.

Gaa til **Søren Justsen,**

Køhler & Frost's Eftflg,

— Pilestræde Nr. 46 —

og køb Dem et nyt **Uhr**

eller lad det gamle reparere.

Billige Priser.

Villiam Galleesen.



Kokes & Briket Import

12. Ved Stranden 12.

Thorvald Bergs Eftf.

Indehaver: **SOPHUS JENSEN.**

Børnedragter.

Telefon 3740. Købmagergade 32. Telefon 3740.

Telefon 4131

Telefon 4131

ROLUND & Co.

— Bredgade 6, St. —

Møbeludsalg

Tegninger & Overslag leveres paa Anfordring

Værksted: Forchammersvej 23.

Støt vor Bagside!

Alle Slags Avertissementer og Bekendtgørelser er velkomne og tages til Følge af Foreningens Medlemmer.

Man bedes henvende sig til

C. Søndebro,

Frejsgade 5,
Telefon Tagensvej 2.

Nærværende Nr. er indleveret paa Posthuset den 5. Januar.